

PAYDOSSUZ BİR YAŞAM: SELAHATTİN ŞANBAŞOĞLU

■ Mahmut KİPER

Metalurji Mühendisi

Sunuş

'Paydossuz Bir Yaşam', ölümünden 3 yıl sonra, 1998 yılında Metalurji Mühendisleri Odası yayını olarak Selahattin Şanbaşıoğlu'nun anısına çıkardığımız -bu yazıda yer verilen bilgilerin çoğunun da alındığı- kitaba koyduğumuz başlıktı.

O'nun 88 yaşında bir trafik kazasıyla son bulan yaşam öyküsünü en iyi özetleyen başlığın bu olacağını düşünmüştük. Çünkü, Şanbaşıoğlu, Mimar Sinan'la ilgili bir öyküye gönderme yaparak 'yukarıdaki paydos diyene kadar çalışmak' gerektiğine inanmış, gerçekten de hiç paydos dememişti.

Prof. Bilsay Kuruç'un tanımıyla Türkiye'yi -yaklaşık bir asır- geç kalınan çelik çağına ve sanayi devrimine yetiştirmek için hep çalışmış, her koşulda mücadeleyi hiç bırakmamıştı. 1930'ların başında katıldığı sanayi kurma ve kalkınma seferberliğinde üstlendiği kritik ve önemli görevlerin ve sorumlulukların altından başarıyla kalkmış, aynı zamanda üstlendiği, gözlediği, etkilendiği gelişmeleri, isimleri ve olayları da tarih, neden, sonuç ilişkisine kadar olağanüstü bir düzende ve inanılmaz hafızasıyla ömrünün sonuna kadar muhafaza etmiş ve yeri geldiğinde bunları paylaşmıştı. Böylece yazılı hafızası oldukça zayıf ve geçmişine karşı kayıtsız ülkemizde sanayi ve kalkınma tarihimizin pek çok sahnesini öğrenmemizi sağlamıştı.

O'nun hayat öyküsü Cumhuriyet'in erken dönemlerinin sanayileşme ve kalkınma hamlesine de ışık tutacak özellikler taşır. Şanbaşıoğlu'nu anlamak bir bakıma, Cumhuriyet'in ilk dönemlerindeki kurucu iradeyi, hangi inanç ve dirençlerle nelerin başarıldığını da anlamaktır. O'nun rehberliğinde Cumhuriyet'in ilk yıllarına yürümek ve o çabaları ve yapılanları dinlemek yaşadığımız umutsuzluk ve usanmışlık girdabından umuda yolculuklar gibiydi.

Belirtildiği gibi, Selahattin Şanbaşıoğlu'nu tanımak ve anlamak bir bakıma 1930'ların başlarında başlayan ve pek çok ülkeye örnek olmuş kamu öncülüğünde sanayileşme ve kalkınma hamlesinin nasıl başarıldığını ve onu başaran kuşağı da anlamak demektir. Çünkü o dönem, birçok alanda, Şanbaşıoğlu'na benzer özellikte pek çok insan yaratma başarısını göstermiştir. Çoğu diplomalarını ülkenin pek kıt kaynaklarıyla okuttuğu yurtdışından almışlar ama neredeyse hepsi Türkiye'ye dönerek bir ülke yaratma ve kalkınma idealine büyük bir coşkuyla ve başarma azmiyle ortak olmuşlar, inanılmaz dayanışma örnekleri göstermişler ve ölene kadar da bu ideallerinden hiç vazgeçmemişlerdir. Ülkenin ve toplumun yararını hep ön planda tutmuşlar, mesleklerinde çok iyi olmalarına rağmen, bunu maddi çıkara çevirmek peşinde hiç koşmamışlardır.

Dürüst ve güvenilir kişilikleri sayesinde, üstlenmekten hiç kaçınmadıkları sorumluluklarda birlikte çalıştıkları insanların güvendiği, inandığı liderler olmuşlar, pek çoğu da çalıştığı kuruluşların, insanların ve sonraki nesillerin gelişiminde gösterdikleri çabalar nedeniyle de mesleklerinin ya da camialarının 'üstad'ı olarak anılmışlar ve bir bakıma efsaneleşmişlerdir.

Ülkemizin ilk metalurji mühendisi, dostlarının deyimiyle 'ihtiyar çelikçi' Selahattin Şanbaşıoğlu da, yaşadığı dönemin değerleriyle biçimlenmiş, kendisi de o dönemin şekillenmesine katkıda bulunmuş bir üstadımız ve metalurji camiasının efsane ismidir. Eski DPT Müsteşarı Prof. Bilsay Kuruç O'nu şöyle tanımlar; 'Selahattin Bey bütün sadeliği içinde has bir roman kahramanıdır. Olaylarla sürüklenen değil, yaşayacağı romanı çizen bir kahraman. Selahattin Bey'in bu yönü bütün dostlarıyla nakış gibi ördüğü ve kumandasını elden bırakmadığı, vazgeçilmez ilişkilerin hepimizde yer etmiş anlamından da galiba daha önemli. O, Türkiye'yi geç kaldığı çelik çağına yetiştirmek ve hakkıyla yerleştirmek isteyen adamdır. Kimliğini çelik şekillendirmiş hayatın tadına varırken de, hayal kırıklıklarına uğrarken de çelik çağı ile berraklaşan insani değerlerden beslenmiştir. Ödün vermediği her şeyi o çağın biriktirdiği bir akılla ve sadece o akılla mutlaka önceden irdelemiş ve unutamayacağımız zekasıyla sonra en mükemmel kalıba dökmüştür.'

Çeliği biçimlendirmek ve çelikle biçimlenmek...

Prof. Kuruç'a göre O'nun kişiliğini şekillendiren şey, kendisini çelik çağı ile tanıştıran -kendisinin de çelik çağına taşımaya çalıştığı- yeni Cumhuriyet'tir.

Bütün ailesi askerdir. Balkan Harbi, 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda iki amcasını, dayılarını ve iki eniştesini kaybetmiştir. Savaşların ve işgalin acısını yaşamıştır. Ankara'da, 1914'de Türkeli Numune Mektebi'nde ilkokula başlamış, Kurtuluş Savaşı yıllarında Konya Mektebi Sultani'de ortaokulu ve ardından da İzmir Erkek Lisesi'ni bitirmiştir. 1926'da İmalat-ı Harbiye (sonra Askeri Fabrikalar, daha sonra da MKE olacak) sınavına girerken, İstanbul Mühendislik Mektebi'ne (şimdiki İTÜ) başlamış, sınavı kazanarak Almanya-Karlsruhe'ye gitmiş, altı ay zorunlu fabrikada çalışmış, önce makina mühendisliği okumuş, o sırada metalurji diye yeni bir disiplin olduğunu öğrenip 'bunu Türkiye için yeni ve lüzumlu' görerek bu dala yönelmiş ve Aachen'da metalurji mühendisliğini 1932'de bitirip yurda dönmüştür. Bilsay Kuruç'a göre O artık 'Cumhuriyetin ilk yıllarının heyecanını çeliğin potasına dökerek noktadadır ve bundan böyle ömrünü ve yönünü bu heyecan ve bu pota çezecektir.'

1932'de ilk ve o zaman tek çelik tesisi olan Kırıkkale Çelik fabrikasında iş başı yapar. Sadece Selahattin Bey için değil Türkiye için de çeliğin öyküsü böylece başlar.

İlk çabaları -ki bunlar aynı zamanda oldukça önemli Ar-Ge projeleridir- O'ndan dinleyelim; 'Kırıkkale'nin esas görevi

vasıflı çeliktir. Bunda da başarılı olunmuştur. Türkiye'de ilk defa ray üretimi 1932 senesinde, Haziran'ın 4'ünde burada gerçekleştirildi. Sonra ilk kuma çelik döküm de Kırıkkale'de yapıldı. Çelik kumu tanınmıyordu, bentonit hiç bilinmezdi, nereden geleceğini de bilmiyorduk. O vakit yaptığımız şey şamotu öğüterek, döküm kumuyla karıştırarak çelik döküm için kalıp kumu imal etmektir. Bu tesiste 1935-1950 arası 150 çeşit çelik yapılmıştır. Bugün-söyleşinin yapıldığı 1992 yılı için- maalesef bunun dörtte biri yapılmıyor. Uçak çeliği-çünkü o zamanlar Türkiye'nin uçak fabrikaları vardır- , kalem çeliği, paslanmaz çelik, krom-vanadyumlu, krom-molibdenli takım çelikleri, sıcak iş çelikleri, kobaltlı, volframli çelikler, yüksek hız çelikleri, tüm dişli çelikleri, sementasyon çeliği kısaca her türlü vasıflı çelik burada yapıldı. Kitaplardan bakarak yaptık, lisans mevzu bahis değildi.'

Anlaşılabileceği gibi, Ülke için önemli pek çok 'ilk' O ve arkadaşları tarafından Kırıkkale Çelik'de başarılmıştır. Bunlardan birini de, Selahattin Bey'le yakın çalışma şansı bulmuş ve güçlü bir dostluk kurmuş olan MKEK eski Genel Müdür Yardımcılarından Günay Güngen şöyle aktarıyor; 'İkinci Dünya Savaşının zor ve dar günleridir. Takım çeliği üretilecektir fakat ne krom vardır ne de nikel. Bunlar stratejik malzeme oldukları için hiç bir ülke ihracat izni de vermemektedir. Askeri Fabrikalar Genel Müdürü Maliye Bakanı'na gider, piyasadaki tüm nikel paraların piyasadan toplanarak kendilerine verilmesini ister, bu işlem yerine getirilir. Ancak krom nasıl temin edilecektir. İşte bu safhada Şanbaşıoğlu ve arkadaşları devreye girer, ülke topraklarından elde edilen krom cevherinin eldeki iki tonluk ark ocağında izabesini başarırlar, Türkiye'de ilk ferro-krom üretimini gerçekleştirirler ve takım çeliği sorununu çözerek, ordunun şiddetle ihtiyaç duyduğu silahların ve mühimmatın üretimini devam ettirirler.'

1932'de üretilen ilk rayın ardından 1934'e kadar üretim yapılmaz çünkü sipariş yoktur. Devlet Demir Yolları (DDY) Kırıkkale'de üretilen raylara güvenmemektedir. Ali Çetinkaya Ulaştırma Bakanı olup DDY ona bağlanınca, rayların buradan alınması için talimat verir. Ama eski alışkanlıkların yıkılması zordur. Bundan sonrasını Selahattin Bey şöyle anlatır; ' DDY İnşaat Dairesi Fen Heyeti Başkanı İsmail Fuat Bey, Alman Konsorsiyumundan gelen ve o zaman kullanılmakta olan raylarla bizim rayları mukayese için İsviçre'ye gönderdi. Gelen raporda bizim rayların Alman raylarından çok daha mukavim çıktığı görülünce itirazlar kesildi ve 1934-1940 arası DDY'na 20.000 ton ray verdik.'

Daha sonra 1939'da devreye giren Karabük Demir Çelik (KARDEMİR) ray ihtiyacını karşılamaya başlar. Selahattin Bey, KARDEMİR'in yer seçim komisyonunun da 3 üyesinden biridir. Kuruluş yeri olarak Zonguldak'ı önerirler. Genelkurmay o zaman deniz topraklarının atış menzili olan 70 km. içerde bir yerde kurulması yönünde görüş bildirince bu mesafede Karabük bulunur. 3 Nisan 1937'de temeli atılan Karabük'ün hafriyatı toprağın kazma kürekle kazılması ve çıkan toprakların merkep ve katırlarla taşınmasıyla yapılmış ve ülkemizin cevherinin ve kömürünün Yüksek Fırında buluşmasından doğan ilk sıvı pik demir – temel atıldıktan yalnızca 2.5 yıl sonra- 9 Eylül 1939'da alınmıştır. O sırada müessese müdürünün odasında misafir olan Selahattin Bey'de bu güzel doğuma tanıklık etmiştir.

Belirtildiği gibi, Selahattin Bey'in uzun süre çalıştığı Askeri Fabrikalara bağlı Kırıkkale Çelik Fabrikası'nda sürekli yeni ve önemli işler yapılmaktadır. Bunlardan biri de oldukça iddialı bir üründür: TANK. Öyküsünü Selahattin Bey şöyle anlatır; '1946'da kendi girişimimizle tank yaptık. Bunun sadece Ford motoru dışardan geldi. Dizaynı bizimidir, tipi kendimize mahsustur. Tasarımını Kamil Necati ve arkadaşları yaptı. Zırh levhası, topu, paleti aktarma organları, hepsi bizim üretimimizdir. Bu tank 1946'da Cumhuriyet bayramı törenlerinde geçti. Ancak sipariş gelmedi ve tek tank olarak kaldı. Amerikan yardımı başlayınca hazırlık ve kolaya kaçma başladı.'

Heves, gayret ve sonuç vardı, istenseydi herşey yapılabilirdi....

1950'de Askeri Fabrikaların adı değişir. İlk yasa tasarısında yeni isim 'Çelik Kimya'dır. O sırada Selahattin Bey Kırıkkale Çelik Fabrikası'nın Müdürü'dür. Komisyon Sekreteri Hıfzı Oğuz Bekata ile sohbetinde şöyle der; 'Çelik sanayinin içinde ufak kalır. Esası Makina ve Kimya'dır. Kuruluşun yeni adı 'Makina ve Kimya Endüstrisi' olur.

Selahattin Bey'in az önce yakındığı hazırlık ve kolaya kaçma hususu o tarihten sonra hep etkili ve ülke geleceğinde belirgin olmuştur. Öyleki Cumhuriyet kurulur kurulmaz elde avuçta bir şey yokken kurulan uçak fabrikaları bile en verimli devresinde muhtemelen gözden çıkarıldıkları için ve gözden de ırak olsun diye MKEK'na devredilir. Ama, o dönemlerde MKEK'nin yönetiminde yer alan Selahattin Bey ve arkadaşları aynı kanıda değildiler. Uçak fabrikaları MKEK bünyesinde de büyük ilerlemeler gösterirler. Fakat uygulamalar Selahattin Bey'i isyan noktasına getirir. Kısaca uçak fabrikaları öyküsünü O'ndan dinleyelim; '1925'de, Kayseri'de uçak fabrikası kuruldu. Buraya Alman Junkers uçakları getirildi. Yapılan çalışma

makinalı tüfek yerleştirmek ve bunları harp uçağına tadil etmekte. Ancak daha sonra, 2. Dünya Harbi içinde Tayyare Cemiyeti'nin Etimesgut'taki tesisinde o sıralar yurtdışından kaçmış Polonyalılar PST tipi 7-8 kişilik sivil keşif uçağı yaptılar. Bunlar sonra Danimarka'ya satıldı. Daha önemlisi, dizaynı bize ait, kesik kanatlı, Uğur tipi talim uçaklarının imalatıdır. Bunların motoru İngiliz Havilland'dır. Motor gövdesi gelir, Çiftlikteki uçak motor fabrikasında işlenir, uçağın montajı Etimesgut'ta yapılırdı. Uçuş tecrübeleri iyi sonuç verdi. Bu fabrika 1951'de Makina Kimya Endüstri'sine intikal etti. Orada 54 uçak yaptık, motorlarını işledik. Bunlardan dördünü 1954'de törenle, Türk pilotlarıyla uçurarak Ürdün'e gönderdik. Gerisini Milli Savunma Bakanlığı'na verdik. Daha sonra M.S.B artık uçağı ihtiyacı olmadığını, çünkü bunları Amerikan askeri yardımından alacağını bildirerek siparişi kesti. Böylece uçaktan vazgeçerek bu tesislerde kuluçka makinası yapmaya başladık!!! Sonradan aynı yer Türk Traktör Fabrikası oldu. Ya işte, 1924'de niyet uçak yapmaktı. Devlet Demir Yollarının (TCDDY), İmalatı Harbiye'nin (Askeri Fabrikalar) ve Tayyare cemiyeti'nin (Türk Hava Kurumu) elemanları bu işe yöneltildi. Bunların bir kısmı uçak mühendisi olmak üzere yurtdışına gönderildi. 1950'lerde uçakların dizaynını bizim mühendisler yapıyordu. Heves, gayret ve sonuç vardı. Kısacası, istenseydi herşey yapılabilirdi.'

Heves, gayret ve sonuç... Bunlara bir de yurtsevgisi, inanç, kendine ve ekibe güven ve ne koşulda olursa olsun mücadeleden vazgeçmemeyi eklersek o ilk dönemlerde mühendisliği ve mimarlığı biçimlendiren değerleri ve bu değerlerle yaratılan sanayi ruhunu anlamak mümkün olur. Türkiye Cumhuriyeti için ilk ciddi sanayi mamulü ihracatları sayılabilecek girişim ve kararlarda da bu sayılan nitelikler belirleyici olmuştur. Kısa hikayelerini Selahattin Bey'den dinleyelim; 'Marshall Planı yılları ile birlikte MKE'nin aldığı siparişler çok azaldı. Fabrikalar neredeyse işsiz kaldı. Genel Müdür Celal İmre'nin şahsi gayreti ile Amerika'lılardan sipariş istendi. Bunda devletin hiçbir girişimi olmadı. Sonra Celal İmre görevden alındı. Yerine ben bakıyordum. 1952'de Amerika'lı Albay Grossman 250 bin mermi siparişi ile geldi. Teklif 43 dolardı. Bizimkilerin hesabı ise 51 dolar çıktı. Devlet yardım etse teklifi alacağız. Bakanlık müsteşarına gittim, 'biz karışmayız' dedi. Yönetim Kurulu Üyeleri de işim var, randevum var diyerek çekildiler. Akşam gara Albayı uğurlamaya gittim. 'Gidiyorum, teklifi imzalayacak mısınız?' dedi. Ankara İstasyon Lokantası'nda teklifi imzaladım ve sonra mermiyi 35 dolara malettik. Ciddi hamle oldu. Mermi fabrikasının ilk modernizasyonunu yaptık. Arkasından 750 milyon DM'lık Alman siparişi geldi. Onunla da, Mühimmat Fabrikası ve Fişek fabrikasını tamamen yeniledik.'

Bilsay Kuruç, Türkiye Cumhuriyeti için çok ciddi bu iki siparişin-ki bugünkü fiyatlarla milyarlarca dolar olduğu sanılmaktadır- ne o zamanlarda ne de daha sonra üzerinde durulmamasının manidar olduğunu belirterek, çok büyük bir sorumluluğun altına giren Selahattin Bey'in bu cesur davranışını şöyle yorumlar; 'O çok zor sınavları çelik metaneti ile göze almışsa, bu mutlaka kuruluşunun gücünü ve neler yapabileceğini avucunun içi gibi bilmesindedir. Çünkü ciddi bir Sanayi kuruluşu sadece siparişlerle yetinmez. Kendi kendine çok daha değişik ve üstün özellikli ürünler yapma mücadelesini göze almalı ve bunları ortaya koyabilmelidir. Sanayide rüştünü ispatlamanın yolu budur.'

1956'da Alman Krupp, Sümerbank, ETİBANK ve İşBankası'nın iştirakleriyle 'Maden Arama ve Etüd AŞ.' şirketi kurulur. Görevi Türkiye'deki demir cevheri yataklarını inceleyip ülkenin ikinci entegre demir-çelik tesisinin tipini ve yerini tayin etmektir. 1957'de bu kuruluşun başına o sırada 'Maden Hurdacılığı Şirketi'nin Genel Müdürü olan Selahattin Bey getirilir. Bir rapor hazırlar ve hükümete oldukça yakın olan İşBankası Genel Müdürü Üzeyir Avunduk'a verir. Raporda özetle 1 milyon ton kapasiteli bir yassı tesisin Ereğli'de ya da Edremit Körfezi veya İskenderun'da kurulması önerilmektedir. İlgili Bakanların katıldığı bir toplantıda Selahattin Bey raporunu savunur. Ardından Ereğli Demir Çelik tesisleri (ERDEMİR), o rapordaki esaslar doğrultusunda ancak 500.000 ton kapasiteli olarak Karadeniz Ereğlisi'nde kurulur. Selahattin Bey görev almaz.

Aliağa'yı Edremit Körfezi havzasında düşünürsek şimdi bu üçyerde de demir-çelik tesislerinin bulunması O'nun fizibilite konusundaki ustalığını göstermektedir.

Selahattin Bey ardından METAŞ İzmir Metalurji Fabrikası'na Genel Müdür olur ve dört duvardan ibaret bu fabrikayı ayağa kaldırır. Daha sonra da 1962-1965 arası kendisi için hep çok özel bir kurum olan MKE'nin Genel Müdürlüğü'nü yapar. Genel Müdür olduğu ilk gün AID'e gider ve kurumunun organizasyonunu yeniden düzenlemek için bir ABD şirketi ile çalışmak için izin alır. Bu organizasyonu hayata geçirdikten sonra ciroda 2-3 kat artış sağlanır.

Bu çalışma ile ilgili detayları ve akıbetini, MKE Barutsan AŞ. eski Genel Müdürü Murat Gümrükçüoğlu şöyle anlatıyor; '1994 yılında yöneticilik yaptığım MKE Barutsan'da bir yeniden yapılanma çalışması başlattık. Literatür taraması yaparken 1960'larda MKE'de çalışmış bir kişiden benzer bir çalışmanın o yıllarda MKE'de, Mead Carney isimli ABD'li bir danışmanlık şirketine yaptırıldığını duyduk. Ne

yazık ki ciltler dolusu olduğunu sonradan öğrendiğim bu çalışmayı ne MKEK kütüphanesinde ne de herhangi bir işletmesinde bulabildik. Sözkonusu bu çalışmayı 1962'de MKEK Genel Müdürü olarak yaptıran Selahattin Şanbaçoğlu'nu bu vesile ile arayıp buldum ve tanıştım. Kendisini arama nedenimi öğrenince sevinç ve heyecanı görülmeye değerdi. Çalışmamızla çok yakından ilgilendi, çalışmanın kimi önemli dokümanını bize getirdi ve Elmadağ'daki bazı toplantılarımıza katıldı. Kendisinin 1962 yılında yaptığı bu çalışmanın akıbetini anlatırken duyduğu üzüntü çok derindi: "Ben 1965'de görevden ayrıldıktan hemen sonra yeni Genel Müdür bir sirküler yayınlarak bu çalışmayı yok saydı. Ama beni asıl üzen, bizi canla başla destekler görünen diğer MKEK yöneticilerinin bu girişime en ufak bir itirazının olmayışı idi."

Murat Gümrükçüoğlu kendi çalışmalarının akıbetini ve Selahattin Bey ile ilgili duygularını da şöyle dile getiriyor; 'Biz çalışmamızı 1995 sonlarına doğru tamamladık. Ne yazık ki Selahattin Bey'i bu tarihten önce kaybettik. Kamu işletmelerinin tümüyle gözden çıkarıldığı 1980 sonrasında bu projenin akıbetini merak etmek yersiz olur. Ama tüm bu olumsuzluklar sürpriz olmamakla birlikte bu minik dev adam beni çok etkilemiş ve büyük umut vermişti. En etkileyici yanı da Sayın Şanbaçoğlu'nun o ileri yaşına rağmen hala taşıdığı inanılması güç bir kurucu/yapıcı irade göstermesi idi. Kendi payıma şunu söyleyebilirim ki; Cumhuriyet ile başlayan bir kuruluş dönemine ilişkin okuduğum hiçbirşey, Şanbaçoğlu'nun kişiliğinde tanık olduğum bu yapıcı iradeyi, o dolayımında da o dönemin atmosferini bana bu kadar güçlü hissettirmemiştir.'

Selahattin Bey'in Genel Müdürlük dönemi MKEK'nin iş ve ürün çeşitliliği bakımından en parlak dönemlerinden olur. Pek çok yeni tesis devreye alınır, büyük atılımlar yapılır.

Geçmişe sahip çıkarak geleceği yaratmak....

Ülke yararı için çok geniş bir açıdan olaylara bakarak, oldukça sağlıklı analizlere ve sentezlere dayalı çözüm önerileri ortaya koymaları o dönem insanlarına has diğer bir niteliktir. 1964'de Ankara Radyosu'nda yapılan bir açık oturumun konusu 'Sanayide Eğitim', konuşmacılardan biri de Şanbaçoğlu'dur. Özetle şu saptamaları yapar; 'Teknik çok çabuk gelişmektedir. 20-30 yıl evvel tasavvuru mümkün olmayan branşlar teşekkül etmekte ve bu yeni branşlar için eleman yetiştirilmesi zaruri olmaktadır. Bu kapsamda ülkemiz için mevcutlara ilave olarak da kimi dalların kurulması ya da yeniden ele alınması gereklidir. Elektronik, sanayinin her dalına girmiştir ve gittikçe daha geniş sahalara yayılacaktır. Bunu şimdiki gibi radyo,

televizyon, radar ve muhabere aracı olarak mütalaa etmemek gerekir. Gelecek yıllarda elektronik ile idare edilmeyen makina neredeyse kalmayacaktır. Ayrıca, bazı memleketler randımanı artırmak için tezgah başında çalışanların yapacağı her ameliye, her ameliyenin zamanı, kullanılacak her takım, kullanılan hammaddenin cins ve miktarı ile ilgili çok sıkı kontroller yapmaya başlamıştır. Bu iş Sanayi mühendisliğidir. Yurdumuzun da bu meslek dalına ihtiyacı vardır... Gittikçe daha müteakmil ve karışık alet ve makinalar ve malzemenin imal edilerek müstehlike intikal ettirilmesinin imkan dahiline girmesi, bunların plase edilmesini sağlamak için, hem istihlak yerlerini tayin etmek hem de alıcıya gerekli teknik bilgileri vererek ikna etmek gerekmiştir. Bunun için ticari ve teknik vasıfları meze eden bir sınıfa ihtiyaç hasıl olmuştur ki bunlara Satış Mühendisi denmeye başlanmıştır.....

Tekniker Okulları ve Sanat Enstitüleri de çok önemlidir. Buradan mezun olanlar bedeni cehdin fazla olduğu işyerlerinde kalmak istememektedirler. Bunun pek çok nedeni vardır. Okullarda yeterli pratik bilgileri alamadıkları için işyerleriyle de çok noksan temas neticesi, bu atmosfere yabancı olarak okullarını bitirmektedirler, buda kendilerini hüsrana götürmektedir. İşyerlerinde de maalesef ve tamamen yanlış olarak bu insanlara kafi itibar gösterilmediğinden , mezunların büyük çoğunluğu masa başı memur olmak istemektedirler. Okulu yeni bitirmiş 18-19 yaşındaki bu gençlerin amirleri tarafından hususi bir alaka ve şefkat görmesi gerekirken bunun olmaması ve yapacağı işin sevdirmemesi neticesi bu çok önemli meslek gelişmemektedir.'

Görüldüğü gibi, Selahattin Bey, elektroniğin geleceğini doğru tahmin etmekte, Sanayi (endüstri) ve Satış (pazarlama) mühendisliğinin önemini daha bu bölümler kurulmadan öne çıkarmaktadır. Şanbaçoğlu, bu konuşmasından da anlaşılacağı gibi nitelikli ara eleman ihtiyacını öncelikli sorunlardan olarak görmektedir. Almanya'nın sanayi gelişiminde büyük işletmelerin bünyelerinde bulunan çıraklık okullarının katkısının çok fazla olduğuna inanmış ve bu okulları Almanya'nın gizli kuvveti olarak nitelemiştir. 1950'lerin başında da MKE Genel Müdür Yardımcılığı döneminde kurum bünyesinde onun çabaları ile bir çıraklık okulu kurulmuş, ancak 1967'de bu okul kapatılmıştır. O'na göre Türk işçisi bilgisini geliştirmesiz ama çabuk öğrenir ve öğrendiği işi iyi yapar. Bu nedenle bu tür pratik uygulamaların ağırlıkta olduğu okullar çok gereklidir.

Yaklaşık 50 yıl önce söyledikleri, bugün de aynı tazellekle ve doğrulukla önemini korumaktadır.

Ülkelerin de, kurumların da tarihlerini iyi bilmeleri, gelecekle ilgili doğru kurmaları açısından çok önemlidir. Bunu yapamayanlar kurumsallaşmadıkları için gününbirlik kararlarla savrulup dururlar. Bu bilimsel bir gerçektir. İlerleme süreçleri evrimsel özellikler taşır, gelecek ancak geçmişin sağlam temelleri üzerine kurulursa başarılı olur (path dependence).

Oysa son dönemlerin; geçmişi yok sayan, geçmiş olmadığına, sadece gelecek olduğuna, bu geleceğin ise dayatılan gelecekten başka bir şey olamayacağına, modernleşme ve değişimin bu olduğuna bizleri inandırmaya odaklanmış politikaları küreselleşmenin temel araçlarındandır. Bu nedenle ülke kalkınmasında önemli roller oynamış kuruluşlar kapatılır hatta isimleri bile tarihten silinmeye çalışılır, kent kimliğinde belirleyici olmuş simge yapılar, meydanlar yok edilir, kentlinin yaşadığı kentle bağı kesilir. Böylece kentler kimliksiz, kentli kişisiz bırakılır.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde ise bunun tam tersi bir yaklaşım görülür. Yeni bir ülke ve toplum yaratılırken bile önemli görülen değerlerle bağlar hep korunmuştur. Bu dönemin biçimlendirdiği Şanbaçoğlu için de bu geçerlidir. 28 Mart 1964 tarihinde MKEK'nin İktisadi Devlet Teşekkülü olarak yapılandırılmasının 14. yılı bir baloyla kutlanmaktadır ve Genel Müdür Selahattin Şanbaçoğlu konuşmasında şunları öne çıkarmaktadır;

'...Kurumumuz her ne kadar 14 yıllık bir teşebbüs gibi görünse de, mazimiz Fatih zamanının Tophanesine kadar dayanır. İstanbul'daki Tophane, Cebeciler, Zeytinburnu, Bakırköy, Ankara'daki İmalatı Harbiye ve Askeri Fabrikalar kurumumuzun oluşumunun işaret noktalarıdır. Bunu düşündüğümüz zaman kurumumuzun Türkiye'nin en eski Sanayi teşekkülü olduğunu kabul etmekte tereddüt edilmemesi lazımdır. Arşivlerimizden Kurum mazisini 1827 senesine kadar takip etmek mümkündür. Bu kayıtlara göre teşekkülümüz sırası ile; Tophane Valiliği, Tophane Nazırlığı, Tophane Müşirliği, İmalatı Harbiye Müdürlüğü, Askeri Fabrikalar Müdürlüğü isimlerini almıştır. Yine bu kayıtlara göre ilk Tophane Valisi Mirmiran Numan Ağa'dır. Tarihte nam yapmış Çengelöğlü Tahir Paşa, Damat Halil Paşa, Mütercim Mehmet Rüştü Paşa, Hasan Rıza Paşa, Mahmut Celalaettin Paşa, Gazi Ahmet Muhtar Paşa gibi şahsiyetler Tophane Nazırı veya Tophane Müşiri olarak burada vazife almışlardır. Bu da göstermektedir ki devlet bu teşekküle daima çok büyük ehemmiyet atfetmiş ve bu teşekkül harp gücümüzün her vakit belkemiğini teşkil etmiştir. Gönül isterdi ki Tophane'nin tesis tarihi ve günü malum olsun ve o günü hep beraber kutlayalım. Fakat maalesef bu malum değildir....'

O kutlama gününde ayrıca Kuruma 35 yıldan fazla hizmet edip emekli olanlara da Selahattin Bey'in deyimiyile 'emeklerinin heba olmadığını ve olmayacağını hissettirmek' için hediyeler verilmiştir.

O'na göre insanların da kurumların da emeklerini, tarihlerini heba etmemek gerekir çünkü geçmiş başarılar ve miraslar kurumların en önemli zenginlikleridir. Bununla ilgili bir anısını MKEK eski Genel Müdürlerinden Emin Gök şöyle anlatıyor;

'Kendisini 1992'de-Genel Müdür olduğum dönemden tanıdım. İsim babalığı yaptığı MKEK'na belirli aralıklarla gelirdi. Kurum'a kanat germiştir sanki. Çalışmalarla, gelişmelerle ilgili bilgi alır, görüşlerini açıklardı. Olumlu gelişmelerde gözleri ışıltır, olumsuz gelişmelerde hüzünlendirirdi. Ancak, her zaman, eleştiri yaparken bile suçlayıcı ve eksiklikleri öne çıkaran değil, geliştiren, heyecan ve umut veren bir tarzda görüşlerini açıklardı. Kurumdan ayrılalı 30 yıl olmasına karşın ilgisinin ve bilgisinin azalmadığını yaptığı gerçekçi önerilerle şaşkınlıkla izlerdim. 1992 yılı içinde MKEK'nin mali durumu çok bozulmuştu. Bir ABD dolarınının 750 TL. olduğu günlerde, banka, SSK ve vergi borçları bir trilyon TL'yi geçmişti. O günlerde bir çıkış yolu ararken MKEK Genel Müdürlüğü'nün de içinde olduğu Tandoğan'daki binası ve çevresindeki arsaların satışı gündeme geldi. Yaklaşık 70 dönümlük bu arazi içinde Cumhuriyetimizin ilk savunma sanayi fabrikası sayılabilecek 'Süvari Kışlası' da bulunuyordu. Selahattin Bey bu görüşümüzü öğrendiğinde hiç hoşlanmadı. Alınabilecek başka önlemler olduğunu, satışa gerek olmadığını, geçmiş başarıların ve mirasın MKEK'nin en büyük zenginliği olduğunu belirtti. Ancak ikna olmamıştık ve yapacak başka birşey yok gibi görünüyordu. Arsa ve binaların satışı için Halk Bankası, Milli Piyango ve başka kuruluşlarla görüşme ve pazarlıklar sürerken 1993 yılında bir gün satışını düşündüğümüz arsa içinde bulunan üç tarihinin kültür varlığı olarak koruma altına alındığını, Kültür Bakanlığı'ndan gelen bir yazı ile öğrendik. Bakanlığa koruma için başvuruyu yapan Selahattin Şanbaşıoğlu idi. Bu koruma kararı sonrası arsanın bizim düşündüğümüz bedelle satış şansı kalmadı ve biz de kızarak bu girişimden vazgeçtik. Sonraki yıllarda başka önlemlerle tüm borçlarımızı ödedik, durumumuzu düzelttik. Bu başarımızın ardında tarihten ve geçmiş başarılarımızdan aldıkları güçle ve özveriyle çalışan kurum çalışanları vardı. Kurumların en büyük zenginliğinin geçmiş tarihine, birikimlerine sahip çıkarak, dersler çıkararak, geleceğini yaratacak beyin ve gönül gücü olduğunu bize öğreten Selahattin Şanbaşıoğlu'na teşekkür ederim.'

Şanbaşıoğlu MKEK'den ayrıldıktan sonra Türkiye Çimento Sanayi Yönetim Kurulu Üyeliği, DPT Müsteşar Müşavirliği, ÇEMAŞ Çelik Mamulleri AŞ. Genel Müdür Vekilliği, Konya Krom Magnezit Tuğla'nın Yönetim Kurulu Başkanlığı gibi görevlerine ek olarak Türk Otomotiv Endüstrisi Yönetim Kurulu Üyeliği, Türk Traktör Fabrikası Yönetim Kurulu Başkanlığı, Çimento İhracat Komitesi Başkanlığı ve DPT Metalurji ve Demir-Çelik İhtisas Kurulu'nun altı dönem başkanlığı gibi pek çok gönüllü görevleri de ölümüne kadar sürdürmüştür.

Demir-Çelik tesislerinin yer seçimi başta olmak üzere pek çok konuda teknik raporlar da yazmıştır. Bu kapsamda muhtemelen ilk görevi henüz 29 yaşındayken KARDEMİR'in yer seçimi için diğer iki üye ile birlikte kaleme aldığı komisyon raporuydu. Son görevi ise 87 yaşında üstlendiği ve daha önce de bahsedilen 4 Nisan 1994 kararlarından olarak kapatılma kararı verilen KARDEMİR'in durumunu inceleyen, alınması gereken teknik önlemleri açıklayan ve bu önlemlerle bu işletmenin ekonomik ömrünü tamamlamadığını gösteren 'Başbakanlık KARDEMİR İnceleme Kurulu Teknik Raporu'nun 'Redaksiyon Komitesi Başkanlığı' olmuştur. İlginç bir şekilde kendisi KARDEMİR'de hiç çalışmamış olmasına rağmen bu tesisin kaderinde önemli roller üstlenmiştir.

Bunların dışında, ilkinin 70'li yaşların sonlarına doğru sonuncusunu da 88 yaşında tamamladığı dört adet kendi deyimiyile 'Basılı Mesleki Literatür' çalışması da mevcuttur. Bunlar, Standart Çeliklerin Uluslararası Eşdeğerleri (1985), Ateşe Dayanıklı Malzeme Terimleri Sözlüğü(1990,Türkçe açıklamalı, İngilizce-Fransızca-Almanca-Türkçe Sözlük), Demir-Çelik Sanayinde Kullanılan Başlıca Terim ve Sözcükler(1993, İngilizce-Türkçe,Türkçe- İngilizce), Demir-Çelik sanayinde Kullanılan Ateşe Dayanıklı Malzemeler (1995, İngilizce'den tecüme).

Görüldüğü gibi oldukça zor ve iddialı işler olan Almanca, İngilizce ve Fransızca lisanlarında çalışmalar yapmıştır. Selahattin Bey'in titizliği de meşhurdur. Konuları bilenler bu çalışmalarında tek bir yanlış bulunmadığını söylerler. Günay Güngen onun lisan bilgisi için şu şaşırtıcı tesbitleri yapıyor;'Almanca tahsilden döndüğü tarih 1932 yılı değil de daha sanki dünmüşçesine olağanüstü mükemmellikte idi. Lise öğrenimi sırasında öğrendiği Fransızca'yı da hiç unutmamıştı. Yazdığı kitaplarda bir tek İngilizce yanlış bulamazsınız. İngilizcede karşılaştığı bazı zorlukları da titizliği, çalışkanlığı ve Almanca ile Fransızca yardımıyla çözüyordu.'

Selahattin Bey, daha önce değinildiği gibi 'yukarıdaki paydos diyene kadar' titiz bir şekilde çalışmanın yanında birikimlerin ve deneyimlerin yazılı şekilde gelecek kuşaklara aktarılmasının da 'ülkenin ihtiyacı' olan şeyler olduğuna çok inanırdı. Gençlere çok önem verirdi. Metalurji Mühendisleri Odası eski yöneticilerinden Talat Çamlıdere anlatıyor; 'Kendisi ile 1976 yılında tanıştım.O, Beş Yıllık Plan Demir-Çelik Komisyon Başkanı idi. Ben ise okuldan yeni mezun olmuşum ve biraz para kazanmak için anketörlük yapıyordum. Komisyondaki görevimiz, hazırlanmış anket formlarını demir-çelik ile uğraşan işyerlerini ziyaret ederek doldurmaktı. Özellikle ilk başlarda küçümsediğimiz bu işi savsaklar ve formları lakayt bir şekilde doldururduk. Komisyon Başkanı Selahattin Bey, tüm formları titiz bir şekilde inceler ve uyumsuzlukları hemen tesbit ederdi. Doğru bilgilerin önemini bize sabırla anlatmasındaki erdemi ancak çalışma hayatına atılınca anladım. Bir keresinde çok önem verdiği Ankara'daki bir dökümhane ziyaretimiz sırasında fabrika sahasında rastladığımız çocuk işçiler nedeniyle yöneticilerle sömürü üzerine sert bir tartışma yaşadık. Akabinde yaşadığımız işimize son verme baskılarına Selahattin Bey güçlü bir şekilde direndi ve bizim eksik ya da yanlış doldurduğumuz tüm formları firmaları bizzat ziyaret ederek kendisi tamamladı. Onu çok güç durumda bıraktığımız halde bizim için kullandığı tek sıfat 'haytalar'dı.'

Talat Çamlıdere, O'nun meslek yaşamına etkilerini de şöyle dile getiriyor; 'Uzun yıllar çalıştığım ETİBANK Alüminyum Tesislerine girmemi bu konuda ülkemizin yetişmiş elemana çok ihtiyaç duyacağını söyleyerek, kendisi bizzat bu kurumun Genel Müdürü'nü ziyaret ederek sağlamıştır. Selahattin Bey'i yaklaşık 10 sene sonra MTA'da yapılan kongrelerden birinde gördüm. Beni tanıyıp tanımayacağı konusunda tereddüt geçirirken, aniden bulunduğu grubu bırakıp bana doğru yöneldi, yanıma gelince de elini bile öpmeme fırsat vermeden; kendisini hiç aramadığımı ve tesislerdeki çalışmalarla ilgili kendisinin hiç bir duyuma sahip olmadığını belirterek, hiç beklemediğim bir tonda beni azarladi. Daha şaşkınlığım geçmeden beni yanındakilerle tanıştırdı ve sonra bir mühendisin sorumluluklarının kurulu bir sistemi çalıştırmakla bitmediğini, çalıştığı konularda ancak deneyimlerle sahip olunabilecek bilgilerin kalıcılığını sağlamak için yazılı olarak paylaşılmasının da mühendislik ahlakının bir gereği olduğunu adeta haykırdı. Bilgi ve deneyimlerimi yazılı olarak aktarmam bu olayla başlamıştır.'

Bilsay Kuruç, Selahattin Bey'in en önemli saydığı değerleri şöyle sıralıyor; '..mesleğinde iyi olmak ve bunun da hakkını vermek esastır. Başarılar kurumsallaşma ile gerçekleşir.

Başarı ayrıca mücadele ister ve takım işidir. Takım demek disiplin demektir, her üyenin sorumluluğunu bilmesidir. Sanayi tüm bunlar için en elverişli ortamı sağlar.' Bilsay Kuruç, Selahattin Bey'in tüm bu özelliklere hayatı boyunca sadık kaldığını belirtiyor ve DPT'de müsteşarlık yaptığı dönemle ilgili şu anısını paylaşıyor; 'Beş yıllık plan hazırlığı sırasında gece ile gündüz birbirine karışırdı. Bizler o tarihte 70 yaşını geçmiş ve danışmanlık yapan Selahattin Bey'i yaşlı sayardık ve gece çalışmalarına kalmasına gönlümüz razı olmazdı. O'da bunu bildiği için daima farklı odalarda gizlenirdi. Gece yarısından sonra toplantılardan ayrılırken hafifçe utanarak yakalandığı zaman mazereti hep aynı idi: 'Bana ihtiyacınız olabilir. Beklemem doğrudur.'

Selahattin Bey, birlikte çalıştığı insanlardan da aynı titizliği ve çalışkanlığı beklerdi. Kuşkusuz bu durum çevresindekiler için pek kolay olmuyordu. Günay Güngen anlatıyor; 'Onunla çalışan bir dostumdan dinlemiştim. Çelik Fabrikası Müdürü iken her akşam mesai bitimine doğru, kısım müdürleri, şef veya mühendislerden birkaçını çağırır ve birlikte çalışırlarmış. Tabii çalışmanın kaçta kadar süreceği hiç belli olmazmış. Bu arkadaşlar paydosa beş, on dakika kala telefonlarını açık bırakıp bir müddet çağrılmaktan kurtulmuşlar. Fakat sonra Selahattin Bey durumu anlayınca kapıya telefon etmeye başlamış ve istediği kişileri bu yolla makamına celbetmiş.' Mesleğinde çok iyidir. Araştıran ve sorgulayan yanı pek çok ilgilii zor durumda bırakır. Birzamanlar entegre demir-çelik işletmelerinin çatı kurumu olan Türkiye Demir Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nde danışmanlık yapmış Atilla Erden anlatıyor; 'Karabük ya da başka bir entegre demir çelik tesisinde hiçbir zaman çalışmamış olmasına rağmen (uzun yıllar çalıştığı Kırıkkale Çelik fabrikası entegre yani cevher ve kömürden üretim yapılan bir tesis değil, elektrikli ark ocaklı yani hurdadan üretim yapılan bir tesistir-MK) Karabük çelikhanesi hakkındaki şu teşhisini hiçbir entegre mensubundan duymadım. Karabük çelikhanesinin sıvı demir hazneleri 1956-60 yıllarında iki misli büyütülmüş buna karşın çelik yapma süreleri çok uzamıştır. Selahattin bey, kapasite artırımı sırasında demiri arıtacak havanın ısıtıldığı hava odacıklarının hiç büyütülmediğinden problemlerin doğduğunu belirtmiştir... Herşeyi araştırırdı ve yağmura, soğuğa aldırılmadan Genel Müdürlüğe gelir hesap sorardı. Gene çok soğuk bir gün hışımla odama daldı ve bana çıkırdı; 'Atilla Bey İsdemir'de mevcut 3 döküm makinası verimli çalışmazken, siz neden benzer 3 makina daha aldınız'

Sanayinin 100 yıllık Seyir Defteri...

Gerçekten inanılmaz bir hafızası vardı. Metalurji Mühendisleri Odası eski Başkanlarından ve uzun yıllar KARDEMİR'de çalışmış Süleyman Sami Altun O'nun belleğini 'Osmanlı'nın son döneminden itibaren sanayinin 100 yıllık seyir defteri' olarak niteliyor ve bu tesbitini destekleyen şu anılarını anlatıyor; 'KARDEMİR'in temeli atıldıktan sonra 2.5 yıl içinde devreye alınmasında kontrol mühendisi Azmi Tlabar'ın çok katkısı olduğunu ilk ondan duydum. Bize Karabük'te ilk sıvı ham demirin hangi ay, hangi gün alındığını sorar, sonra kendisi doğru cevabı verirdi. O sırada işletmelerin Türk ve İngiliz şeflerinin, montaj mühendisinin adlarını belirtirken o günün heyecanını gözlerinden okuyabiliydiniz. Alınan sıvı metale Yüksek Fırın Şefi Ekrem Kapralı ve İngiliz Uzman Mr. Smith'in nezaret ettiğini ondan öğrendik. Bir gün gene Karabük'ten söz ederken 1979 yılında Müessese Müdürü Kenan Turhan yönetiminde 3 no.lu yüksek fırında tamamen yerli işgücü ile yapılan kapsamlı revetman ve modernizasyon çalışmasını çok takdir ettiğini belirtti. Kendisine Kenan Turhan'ı tanırmıydınız, hiç tanıştınız mı diye sorduğumuzda 'hiç tanışmadık' demişti. Bu bizi hiç şaşırtmadı. Çünkü yarım asrın epey üzerindeki aktif çalışma yaşamında yüzlerce karar, rapor, proje, yatırım, satış, satınalma kararlarında, pek çok başarı öyküsünde imzası bulunan Selahattin Bey'in ben yaptım ya da başardım türünde bir ifadesine tanık olmadık. Genellikle öyle gerekiyordu, yapıldı türünden kurumsallığı öne çıkaran ifadeler kullanan Şanbaşıoğlu, başka kişileri anarak onları öne çıkarmada ise örnek bir kişiydi.'

Selahattin Bey, Metalurji Mühendisleri Odası'nın teknik çalışmalarında da etkin yer almış, Komisyon ve Kongrelerde Başkanlık yapmış ve bu kapsamda da hangi görev verildiyse yok dememiştir. İleri yaşına rağmen, delegesi olduğu TMMOB Genel Kurul'larına büyük bir görev bilinciyle katılmıştır.

Benim kendisiyle ilk tanışıklığım da Oda'nın periyodik Teknik Kongresi'ni uluslararası olarak yapma kararımız ardından topladığımız Danışma Kurulu'nda gerçekleşti. Pek çok kişi bu tür bir organizasyonun zorluğu nedeniyle eleştirirken O, 'Vazife zor, ancak çok mühim. Yapılması gereklidir. Muvaffakiyetler dilerim. Ben de meşgul olacağım.' diyerek bizi yüreklendirdi. Gerçekten de sık sık Oda'ya gelip 'nasıl gidiyor bakalım' diyerek sıkıştırırdı. Özellikle 5 Nisan 1994 kararlarından KARDEMİR'in kapatılma kararına karşı verdiğimiz mücadelede çok destek oldu. Bu işletmenin yer aldığı bölgenin monokültür özelliği nedeniyle ve sendikanın baskısı sonucu Başbakanlık bünyesinde kurulan KARDEMİR

Komisyonunda da birlikte çalıştık. Bu komisyonun en çalışkan üyelerinden olan Selahattin Bey, 'Rapor Redaksiyon Kurulu Başkanı' idi. Raporun yazımı Özçelik-İş Sendikası'nda yapıldı. Bu süreci o dönemki sendika başkanı olan Recai Başkan şöyle anlatıyor; 'Bu çalışmaların uykusuz insanı ve gençlik yıllarındaki dinamizmiyle bir Selahattin Şanbaşıoğlu'nu unutmak imkansızdır. Sabahlara dek süren uzun ve yorucu çalışmaya isyan edenlere bir personelimiz onu göstererek şöyle demişti 'bu yaştaki insan şevkle çalışırken şikayetçi olmaktan utanmamız gerekir.'

Bu raporun da ucuz siyaset malzemesi yapıldığından yakındığımızda ise derin bir vicdan huzuru ile şöyle demişti; 'Biz görevimizi yaptık'.

Zamanla dostluğumuz ilerledi. Cumartesi günleri haber vermez. Haftaiçleri ise ancak akşamları odaya gelebildiğimiz için, bu saatlerde arar ve 'müsaitseniz bir kahve içmeye geleceğim' derdi. Sanırım Selahattin Bey'in hemen tüm Cumartesi günleri Oda'ya gelmesinin nedeni, haftasonu yoğunlaşan gençlerle konuşmaktan ve onlarda uyandırdığı heyecan ve umutları görmekten duyduğu hazdı. Konuştukça canlanır, çevresinde de farklı bir coşku yaratırdı. Türkiye Cumhuriyeti'nin çok zor koşullarda fakat o inanılmaz çaba, inanç ve dirençlerle neleri başardığını, o dönemin neferi, lideri ve gözlemcisinden dinlemek büyük bir keyifti.

Türkiye'de geri gidişin köy enstitülerinin kapatılmasıyla başladığını ve ileride en önemli problemlerin nüfus artışı ve Türkçe'ye sahip çıkılmaması nedeniyle yaşanacağını düşünürdü. Siyasete ve siyasetçilere hep soğuk bakardı. Bunun nedenini bir sohbetimizde şöyle açıklamıştı; 'Siyaset ülkeye hizmet için vardır. Önce ülke çıkarı, sonra parti en sonda da kişisel çıkar gelmesi gerekirken bizde bunun tam tersi oluyor. Ben bu ülkede harbiyeliler, mülkiyeliler ve mühendisler dönemini gördüm. Siz imam hatipliler dönemini de göreceksiniz. Her dönem ülkeyi başka şekilde ele alıyor. Oysa devlette süreklilik önemlidir. Devlet adamlığı çok önemlidir. Bilirmisiniz ki Osmanlı'nın yüzyıllarca güçlü kalmasının en önemli sebeplerinden biri her konuda devlet adamı yetiştiren enderun diye bir okulunun olmasıdır.'

Ve hatırladığım kadarıyla devlet adamlığının ne kadar önemli olduğunu şöyle bir öyküyle anlatmıştı; 'Sultan IV. Mehmet döneminde 2. Viyana kuşatması kararı ardından orduların başındaki Merzifonlu Kara Mustafa Paşa kuşatma öncesi tüm Paşaları toplamış ve fikirlerini sormuş. Diğer bir Mustafa Paşa da O'na ilerlerken yolu üzerindeki tüm

düşman kalelerini almasını, aksi takdirde ola ki bir ricat gerekirse bu kalelerden çıkacak düşmanların Osmanlı ordusunu arkadan vurabileceğini söylemiş. Başarısızlıkla sonuçlanan kuşatma esnasında neredeyse hiç kayba uğramayan ordu geri çekilirken bu alınmayan kalelerden çıkanların baskınlarıyla epey şehit vermiş. Bunun üzerine Merzifonlu, Padişaha gammazlar diyerek diğer Mustafa Paşa'nın katli için cellatlarını yollamış. Paşa, ölmeden önce çevresindekilere, varın Padişahımıza bildirin, Merzifonlu'ya ilişmesin. Çünkü bozguna rağmen, Osmanlı için gereklidir demiş.'

Selahattin Bey 'işte devlet adamlığı budur' diyerek eklemiştir; 'Ancak, Osmanlı'nın son dönemlerinde ikbalde olup devletin kaynaklarını yiyenler ile ikbale yakın olmak isteyenler arasında öyle entrikalar döndü ki, bir sadrazamın boynu vurulur, hemen devlet nimetlerini tüketmek için üç kişi ölümüne oyunlar çevirirdi. Osmanlı'nın sonu böyle geldi.'

Kahramanlık yalnızca savaş cephelerinde olmaz....

Selahattin Şanbaşıoğlu'nun da içinde bulunduğu bir kuşağı Cumhuriyet dönemi kalkınma ve sanayileşme tarihinde farklı bir yere koymak gerekir. Çünkü, yaptıkları ve başardıkları yanında bu kuşak bağımsızlığın ancak bağımsız bir kalkınma ve sanayileşme ile sürdürülebileceğine inanmış ve bu uğurda tüm zorluklara göğüs germişlerdir. Kendileri için değil, ülkeleri ve toplumun refahı için çalışmışlardır.

Sonradan bunun tersine doğru gidişten ise büyük üzüntü duymuşlardır. Selahattin Bey'e göre Türkiye kendi zekasını körleten bir memlekettir, fakat yapısı mücadeleye başlamaya uygundur.

O zamanlar Hürriyet Gazetes'i'nde yazmakta olan Mümtaz Soysal bir yazısında Selahattin Bey'i Türk sanayiinin 'abide ve anıt' isimlerinden olarak anar. Ve, 14.7.1995 tarihli bir başka yazısında O'nu köşesine şöyle taşır; 'Bir kahraman öldü. Dün sessizce gömülen bir kahraman: Selahattin Şanbaşıoğlu. Kahramanlık yalnızca savaş cephelerinde olmaz. Başka cephelerin de kahramanları vardır. Ama, genellikle onlara madalya verilmez, adlarına anıt dikilmez. Şanbaşıoğlu Türkiye'nin ulusal sanayi kurma savaşı kahramanlarındandı. Belki de, o çeşit kahramanlar yetiştirmiş bir kuşağın son kalan temsilcilerinden biriydi.

.....Hep vardı. Örneğin, son ayların Türkiye'sinde Karabük tartışılırken yine o vardı ve ancak çok genç insanlarda bulunabilecek bir direnç ve güçle vuruşmaya

devam ediyordu. Özgeçmişisi aslında o ilk cumhuriyet kuşağının ortak özgeçmişinden pek farklı değil: Savaşların sıkıntıları içinde geçmiş bir gençliğin ardından, yeni kurulacak Türkiye'nin kalkınmasında görev almak üzere yetiştirilmek için, devlet parasıyla yabancı ülkelere gönderiliş, orada ciddi bir öğrenim; dönünce bugün çok erken sayılabilecek bir yaşta, önemli alanlarda kuruculuk sorumluluğunu yükleniş; sonra da, o ağır yükün altından gerçekten 'kahramanca kalkış'. Sağlam bir kamu görevi anlayışı, müthiş bir özveri. Yalnız çalışırken değil, emeklilik çağında da, ileri yaşlara kadar devam eden bir ilgi, inanılan davaların savunulması için sürüp giden bir mücadele azmi.....'

Bu yazılanlar aslında yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ni muassır medeniyete kavuşturma ütopyasının peşine düşmüş bir kuşağın hayat hikayesinin kısa özetidir...

Bağımsızlığı, yurt kaynaklarını ve ülke insan gücünü esas alan ve tamamıyla bize özgü bu kalkınma uğraşına ömürlerini adanmış o kuşak artık yok.....

Selahattin Şanbaşıoğlu'nu ve ülkemizin bağımsız kalkınma ve sanayileşme savaşının diğer kahramanlarını saygıyla ve özlemle anıyoruz.....